

# SPIS RZECZY

## Wstęp

- I. Znaczenie bitwy pod Grunwaldem — s. 7; pamięć o Grunwaldzie w Polsce — s. 9; Grunwald w kronikach polskich — s. 11; Grunwald w historiografii polskiej do roku 1959 — s. 12; Grunwald w historiografii obcej — s. 18; powody szczególne zainteresowania tematyką grunwaldzką w Niemczech — s. 20; charakterystyka ogólna prac o Grunwaldzie — s. 26; prace uczonych radzieckich o okresie Grunwaldu — s. 27; ogólne wyniki badań nad Wielką Wojną — s. 30; Wydawnictwa poświęcone Grunwaldowi w latach 1959-1965 — s. 31.
- II. Źródła dokumentalne do Grunwaldu i Wielkiej Wojny — s. 35; Jan Długosz — s. 37; Cronica conflictus — s. 39; Obszerna Kronika Konfliktu — s. 42; wartość źródeł — s. 43.
- III. Znaczenie bitwy pod Grunwaldem dla rozwoju polskiej sztuki wojennej — s. 48.

## Część pierwsza. Zakon, Polska i Litwa przed Wielką Wojną . . . . . 53

- I. Zakon Szpitala Najśw. Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie i jego powstanie — s. 55; Krzyżacy na Węgrzech i w Polsce — s. 58; Podbój Prus i kolonizacja — s. 60; ustrój Zakonu — s. 66; gospodarka — s. 71; zamierzenia — s. 73.
- II. Polska wobec Zakonu do czasów Jagiellę — s. 73; unia z Litwą — s. 80; Litwa w obliczu agresji Zakonu — s. 83; Jagiello i Witold wobec Moskwy — s. 91.
- III. Taktyka Zakonu w ostatnich latach przed Wielką Wojną — s. 93; polityka morska Krzyżaków — s. 93.

## Część druga. Przyczyny bezpośrednie, wybuch i pierwszy okres wojny . . . . . 101

- I. Niektóre zagadnienia gospodarcze Zakonu — s. 103; drogi handlowe — s. 105; wojny handlowe polsko-krzyżackie — s. 105; problem wybrzeża bałtyckiego i jego zaplecza — s. 107; poddani krzyżacy wobec Zakonu — s. 108; poczynania antykrzyżackie w Prusach — s. 108.
- II. Stosunek Krzyżaków do państwa polskiego i litewskiego — s. 113; powody zadrażnień — s. 114.

- III. Krzyżacy wobec Żmudzi do roku 1408 — s. 117; dyplomacja Witolda — s. 120; powstanie na Żmudzi — s. 124; błędy polityczne Zakonu — s. 127.
- IV. Narada łączyczna — s. 129, poselstwo polskie u w. mistrza — s. 129; wypowiedzenie wojny — s. 132.
- V. Działania wojsk krzyżackich przeciw Polsce latem 1409 r. — s. 133; zdobycie Bydgoszczy — s. 135; akcja księcia Bolesława mazowieckiego — s. 137; ocena wartości dowódczych Ulryka von Jungingen — s. 140; jego strategii i taktyki w roku 1409 — s. 140; koncentracja wojsk polskich — s. 145; odzyskanie Bydgoszczy — s. 147; pośrednictwo czeskie — s. 148; zawarcie rozejmu — s. 151; ocena pierwszego okresu wojny — s. 152.

## Część trzecia. *Plany i problemy* . . . . . 155

- I. Stanowisko Krzyżaków — s. 157.
- II. Czynniki zwycięstwa — s. 159.
  - 1. Potencjał gospodarczy Zakonu — s. 160; potencjał gospodarczy Polski i Litwy — s. 163.
  - 2. Postawa moralno-polityczna Polaków, Litwinów i Rusinów — s. 164; postawa moralno-polityczna poddanych Zakonu — s. 165; Zakon w opinii zachodnioeuropejskiej — s. 166; balleje Zakonu — s. 167; akcja propagandowa Krzyżaków w roku 1410 — s. 168; Ruprecht reński, Wacław czeski i Zygmunt węgierski wobec akcji Zakonu — s. 169; Zakon wobec książąt zachodniopomorskich — s. 170; sojusz Zakonu z Zygmuntem Luksemburczykiem — s. 174; kontrakcja propagandowa Polski — s. 178; wyniki tej kontrakcji — s. 180.
- III. Organizacja sił zbrojnych i przygotowanie planów wojennych — s. 181.
  - 1. Organizacja dowództwa w armii krzyżackiej — s. 181; spór o wodza naczelnego armii polsko-litewsko-ruskiej — s. 183.
  - 2. Problem wodzostwa Witolda — s. 185
  - 3. Domniemane wodzostwo Zyndrama z Maszkowic — s. 193.
  - 4. Inni kandydaci na wodza — s. 206; Jan Sokół z Lamberku — s. 208; dostojnicy polscy — s. 211.
  - 5. Wodzostwo Jagielly — s. 214.
  - 6. Organizacja dowództwa w armii polsko-litewsko-ruskiej — s. 227; rola tzw. rady ośmiu — s. 232; ustalenie końcowe — s. 236.
  - 7. Problem ilości wojsk — s. 238; możliwości mobilizacyjne Zakonu — s. 243; analogie czeskie i niemieckie — s. 244; analogie szwajcarskie — s. 245; krytyka dotychczasowych obliczeń — s. 247; liczebność armii krzyżackiej pod Grunwaldem — s. 254; możliwości mobilizacyjne polsko-litewskie — s. 257; chłopci pod Grunwaldem — s. 260; siły litewsko-ruskie — s. 264; liczebność armii polsko-litewsko-ruskiej pod Grunwaldem — s. 267; liczebność Tatarów — s. 268; liczebność rycerzy ruskich — s. 271; skład społeczny obydwu armii — s. 276; uzbrojenie — s. 277; organizacja wojska — s. 278; artyleria — s. 279.
- IV. Plany strategiczne przeciwników — s. 281.
  - 1. Narada w Brześciu Litewskim i jej powody — s. 281; plan kró-

lewski kampanii 1410 r. — s. 286; A) Cel wojny — s. 290; B) Kierunek uderzenia — s. 291; C) Ochrona tajemnicy decyzji — s. 292; D) Koncentracja obu wojsk — s. 293; E) Czas i miejsce koncentracji — s. 295; F) Podstawa do działania — s. 297; G) Droga na Malbork — s. 298; H) Ocena wyników narady brzeskiej — s. 300.  
2. Sytuacja wojenno-polityczna Zakonu — s. 304; plany wojenne Krzyżaków — s. 306.

## Część czwarta. Wyprawa grunwaldzka. . . . . 31

- I. Sąd rozjemczy Wacława Luksemburczyka — s. 317; pertraktacje z Zygmuntem Luksemburczykiem — s. 321; zamachy na Witolda — s. 323; przygotowania wojenne obydwu stron — s. 325.
- II. Akcja dyplomatyczna i polityczna Krzyżaków — s. 329.
- III. Poczynania przygotowawcze Polaków — s. 334; i Litwinów — s. 336 ruchy wojsk królewskich — s. 337; pierwsze wystąpienia Polaków i Litwinów — s. 338, przedłużenie rozejmu — s. 340; koncentracja wojsk Jagielly — s. 341; ocena koncentracji — s. 342.
- IV. Marsz armii królewskiej na Prusy — s. 343; pertraktacje z wysłanikami króla Zygmunta — s. 346; rozdanie sztandarów — s. 347; zaopatrzenie i tabor — s. 348; wstąpienie na ziemię nieprzyjaciela — s. 350; postój pod Kurzętnikiem — s. 351; mianowanie rady ośmiu — s. 351; zamierzenia krzyżackie — s. 352; narada nad jeziorem Rubkowo — s. 356; odwrót spod Kurzętnika — s. 358; ocena odwrotu — s. 359.
- V. Wypowiedzenie Polsce wojny przez Zygmunta Luksemburczyka — s. 362; ruchy wojsk obu stron wojujących — s. 363; zdobycie Dąbrowna — s. 365; marsz ku polom Grunwaldu — s. 367; przed bitwą — s. 369; zarządzenia królewskie — s. 370.
- VI. Krajobraz pola bitwy — s. 371; taktyka zachodnioeuropejska na przełomie XIV i XV w. — s. 372; sztuka wojenna na wschodzie Europy — s. 375; taktyka w. mistrza — s. 377; taktyka Jagielly — s. 377; krytyka opowieści Długosza o przebiegu bitwy — s. 379; ugrupowania wojsk królewskich — s. 383; zachowanie Jagielly — s. 384; heroldowie krzyżaccy — s. 385; hasło do boju — s. 386.
- VII. Bitwa pod Grunwaldem — s. 387; zdobycie obozu krzyżackiego — s. 410; koniec bitwy — s. 411.
- VIII. W zdobytym obozie — s. 412; jeńcy i polegli — s. 413; nowe miejsce obozu królewskiego — s. 415; samotność królewska — s. 415; nazajutrz po zwycięstwie — s. 416; postępowanie Jagielly wobec jeńców — s. 417; radość w Polsce na wieść o zwycięstwie — s. 418.
- IX. Ocena obydwu walczących armii — s. 418; ocena wodzów — s. 419; omówienie przebiegu bitwy — s. 423.

## Część piąta. Po Grunwaldzie. . . . . 427

- I. Sytuacja po bitwie — s. 429; czy wojska królewskie mogły zająć Malbork w pierwszych dniach po zwycięstwie? — s. 431.
- II. Marsz w stronę Malborka — s. 437; ludność państwa zakonnego wobec klęski Krzyżaków — s. 441.

- III. W Malborku po klęsce — s. 443; akcja von Plauena — s. 444; Malbork jako twierdza — s. 445; armia królewska pod murami Malborka — s. 446; działania wojsk poza Malborkiem — s. 449; pertraktacje z Henrykiem von Plauen — s. 450.
- IV. Prusy i Pomorze wobec zwycięzców — s. 457; przywileje i nadania królewskie — s. 460; zdobycz trwała czy czasowa? — s. 464.
- V. Sytuacja międzynarodowa — s. 465; akcja Jerzego von Wirsberg i Luksemburczyków — s. 467; Kontrakcja dyplomacji polskiej — s. 470.
- VI. Działania pod Malborkiem — s. 473; zmieniona sytuacja — s. 474; Jerzy von Wirsberg — s. 475; powody skłaniające dowództwo polsko-litewskie do odwrotu — s. 478; sprawy inflanckie i litewskie — s. 479; rokowania z infantczykami — s. 481; konieczność odwrotu — s. 488.
- VII. Spokojny odwrót armii królewskiej spod Malborka — s. 490; zdobycie zamku radzyńskiego — s. 492; koniec kampanii letniej — s. 493; aktywność Jagielly — s. 494; Krzyżacy odzyskują prusko-pomorskie terytoria — s. 495; Tuchola i sytuacja wojenna stron wojujących — s. 496.
- VIII. Bitwa pod Koronowem — s. 502; znaczenie zwycięstwa pod Koronowem i polityka królewska — s. 505; nastroje wojsk i poddanych krzyżackich — s. 508; von Plauen szuka pomocy na Zachodzie — s. 512; akcja wojenna i polityczna Polski — s. 513; Henryk von Plauen w. mistrzem — s. 514; rokowania o zawieszeniu broni — s. 515; warunki rozejmu — s. 516.
- IX. Zjazd w Raciążu — s. 517; apel w. mistrza do Zachodu o pomoc — s. 519; starania o nowe siły — s. 520; nastroje pokojowe wśród Krzyżaków — s. 521; dywersja Zygmunta Luksemburczyka przeciw Polsce — s. 522; w. mistrz opiera się pokojowi — s. 525; sytuacja polityczna — s. 526; król polski decyduje się na pokój — s. 528; układ toruński — s. 530; zawarcie pokoju — s. 533.
- X. Ocena wartości I traktatu toruńskiego — s. 536.

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| Zakończenie                                             | 543 |
| Ekskursy                                                | 551 |
| Źródła i literatura                                     | 565 |
| Wykaz skrótów wydawnictw źródłowych częściej cytowanych | 593 |
| Spis ilustracji                                         | 594 |
| Spis schematów                                          | 595 |
| Краткое изложение на русском языке                      | 596 |
| Deutsche Inhaltsangabe                                  | 609 |
| Résumé français                                         | 624 |
| English summary                                         | 638 |
| Indeks osób i autorów                                   | 652 |
| Indeks nazw geograficznych                              | 670 |
| Mapy                                                    |     |